

IMPROVING THE ECONOMIC MECHANISM TO SUPPORT EXPORT POTENTIAL IN THE CONTEXT OF LIBERALIZATION OF THE FOREIGN EXCHANGE MARKET IN UZBEKISTAN

Sadikov Anvar Adhamovich
Republic of Uzbekistan Foreign
National Bank of Economic Activity IS
Risk Management Department,
ASadikov@nbu.com
Tel: +998 90 977 12 00

Abstract:

The article considers the directions for the liberalization of the foreign exchange market in Uzbekistan, the identification of factors influencing the promotion of export potential, and thus the development of recommendations to support the export potential of enterprises.

Keywords:

Currency, investment, exports, unemployment, Central Bank, foreign exchange market, business entities, economy, investment.

ЎЗБЕКИСТОНДА ВАЛЮТА БОЗОРИНИ ЭРКИНЛАШТИРИШ ШАРОИТИДА ЭКСПОРТ САЛОХИЯТИНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Садиков Анвар Адхамович
Ўзбекистон Республикаси Ташқи
Иқтисодий Фаолият Миллий Банки АЖ
Хатарларни бошқариш департаменти,
ASadikov@nbu.com
Тел: +998 90 977 12 00

Аннотация:

Мақолада Ўзбекистонда валюта бозорини эркинлаштириш, экспорт салохиятини қўллаб-қувватлашга таъсир этувчи омилларни аниклаш ва бу орқали корхоналарни экспорт салохиятини қўллаб-қувватлаш қаратилган тавсиялар ишлаб чиқиш йўналишлари кўриб чиқилди.

Калит сўзлар:

валюта, инвестиция, экспорт, ишсизлик, Марказий банк, валюта бозори, хўжалик юритувчи субъектлар, иқтисодиёт, инвестиция

Сўнги йилларда Ўзбекистоннинг ташқи иқтисодий фаолияти жадал суръатларда ривожланиб бормоқда. Хорижий сармоялар иштирокида янгидан-янги қўшма корхоналар вужудга келиб ташқи иқтисодий фаолиятга қўшилмоқда. Республикамизга валюта оқимини кириб келишини жадаллаштириш учун экспортга кўмаклашиш ва экспортни рағбатлантириш муҳим ўрин тутади.

Бу борада, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 20 декабрдаги “Экспортга кўмаклашиш ва уни кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорига мувофиқ, экспортни

қўллаб-қувватлаш миллий тизими яратилди.¹ Инвеститциялар ва ташқи савдо вазирлиги хузурида экспортни рағбатлантириш агентлиги ташкил этилди. Шунингдек, 205 номдаги товарларни экспорт қилишда транспорт харажатларининг 50 фоизини қоплаб бериш йўлга қўйилди.

Бундай амалий чора-тадбирлар албатта ўз натижасини бермоқда. Экспорт билан шуғулланадиган субъектлар сафига 2 мингта янги корхона қўшилди, экспорт деографияси 42 та давлатга кенгайди, 59 турдаги махсулот биринчи марта экспорта йўналтирилди. Жорий йилнинг етти ойи мобайнида товарлар ва хизматлар экспорти 7 миллиард 331 миллион долларни ташкил этган, бу ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 23 фоизга кўп.

Мамлакатимизда фаол инвестициялар сиёсати юритилиб, иқтисодиёт тармоқлари ва ҳудудларга тўғридан-тўғри хорижий самоялар йўналтириладигани натижасида кўплаб лойиҳалар амалга оширилмоқда. Масалан, 2019 йилнинг биринчи ярмида 85 триллион 775 миллиард сўм инвестиция ўзлаштирилган, бу 2018 йилнинг шу даврига нисбатан 1.6 баробар кўпдир. Асосий капиталда тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни улуши 2.5 баробарга ошиб, 1.7 миллиард долларга етган.

Ўзбекистонда валюта бозорини эркинлаштириш шароитида экспорт салоҳиятини қўллаб-қувватлаш иқтисодий механизмини такомиллаштириш йўналишларини белгилаб берувчи кўплаб қарорлар қабул қилинди.

Республикаимизда тасис этилган “Харакатлар стратегияси”да 2017-2021 йилларга мўлжалланган дастури доирасида амалга ошириладиган учинчи йўналиш – Иқтисодиётни ривожлантириш ва ливераллаштириш мамлакатимиздаги бутун иқтисодий тизимни тубдан ислох қилишни кўзда тутган.² Бу билан мамлакатимиздаги махсулот экспорт қиладиган корхоналарни қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш, экспорт салоҳиятини мустаҳкамлаш бўйича қабул қилинган амалий чоралар муҳим аҳамиятга эга.

Сўнги йилларда Республикаимиз Жаҳон савдо ташкilotига аъзо бўлиш устида жиддий қадамларни ташлади. Ўзбекистон 2030-йилга бориб ташкilotнинг тўлақонли аъзоси бўлиши кутилмоқда. Ташкilotга аъзо бўлиш республиканинг халқаро ҳамжамиятга интеграциялашувини том манода таъминлаб беради. Бу эса, ўз навбатида мамлакатимиз экспорт салоҳиятини оширишга хизмат қилади. Ўзбекистон географик жойлашуви жихатидан бевосита очик уммонга чиқиш имкониятига эга эмас. Ташқи савдони ривожлантиришдаги тўсиқлардан бири, бу логистика билан боғлиқ жараёндир. Шунинг учун темир йўл ва автомобил йўллари яхшилашни тақозо этади.

Бугунги кунда Ўзбекистон 10 та транспорт коридори орқали жаҳон бозорига ўз махсулотлари билан чиқмоқда. Маълумки, дунёнинг турли мамлакатларида экспорт салоҳиятини оширишни рағбатлантириш сиёсати улардаги ривожланишнинг турли босқичларида ўтказилган. Хар бир давлат ўз иқтисодий шароити ва тараққиёт йўлидан келиб чиқиб ўз келажagini белгилайди.

Жорий йилда Ўзбекистонда валюта бозорини эркинлаштиришга қаратилган Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқаруви томонидан 2021-йил 9 январда ички валюта бозорида валюта олди-сотди операцияларининг амалга оширилишини янада такомиллаштириш борасида қарор қабул қилинди. Мазкур қарор билан “Ўзбекистон Республикаси Маркази банкининг 2021-2025 йиларга мўлжалланган валюта интервенсиялари стратегияси” тасдиқланди. Стратегияда Марказий банкнинг валюта интервенсияларни амалга оширишнинг мақсад ва вазифалари қайд этилди.

Мазкур қарорга мувофиқ, 2021- йилнинг 15-февралдан бошлаб, ички валюта бозорларида амалга ошириладиган валюта олди-сотди савдолари бўйича қуйидагилар жорий этилди:

¹ 2018 йил 20 декабрдаги “Экспортга қўмаклашиш ва уни кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори.

² 2017 йил 7-февралда қабул қилинган ПФ-4947-сонли фармон. “Харакатлар стратегияси” 2017-2021 йилларга мўлжалланган дастури.

1.Ўзбекистон Республикаси валюта биржасида савдо сессиялари амалдаги “fisking”усулидан “koll aukcion” ва икки томонлама узлуксиз аукцион “metching”савдо усулларига ўтказилиши;

2.Валюта биржасида валута олди-сотдиси бўйича савдо сессияларини соат 10:00 дан 15:00 гача “online platforma” орқали амалга оширилиши;

3.Валюта биржасида валута олди-сотдиси бўйича хисоб-китобларнинг ҳозирда мажуд Т+0 (бугунги иш куни)шаклидан Т+1 (кейинги иш куни)шаклига ўтказилиши;

4.Тижорат банкларининг валюта биржаси савдоларида мижозлар номидан иштирок этиш амалиётидан воз кечган ҳолда хўжалик юритувчи субиъектлар билан валюта операцияларини тўғридан-тўғри валюта позитцияси орқали амалга оширилиши белгиланган.

Ушбу амалга оширилаётган ўзгаришлар ички валюта бозорининг инфратузилмасини такомиллаштириш, валюта курсининг шаклланишида тижорат банкларини ролини янада ошириш ҳамда тадбиркорларнинг маблағларини зарур бўлган маблағларга тезкор равишда алмаштириш имкониятини яратди.

Бундай ислохотлар туб негизда Ўзбекистонда валюта бозорини эркинлаштириш, мамлакатни экспорт салоҳиятини қўллаб-қувватлаш орқали барча соҳаларни ривожлантириш мақсади ётади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Харакатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФФ-4947-сон фармони, Халқ сўзи, 8-феврал 2017 йил.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий мажлисга қилган мурожаатномаси”, Тошкент, 2021 йил.
3. Т.И.Бобоқулов, Ўзбекистон Респудликаси миллий валюта курсининг барқарорлигини таъминлаш борасидаги муаммолар ва уларни ҳал қилиш йўллари. И.Ф.Д илмий даражаси олиш учун тақдим этилган диссертатция автореферати.- Тошкент.2008 йил.
4. www.lex.uz
5. www.library.ziynet.uz
6. www.stat.uz.